

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput V. Fausti Socini referuntur, & refutantur sophismata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

morte multatum. Itaque Sociniani
inepte adstruunt Redemtionem impro-
priam, & metaphoricam: audacter ne-
gant sacrificium Crucis expiatorum; &

impie ac temere inficiantur mortis Chri-
sti pro nobis subrogationem, atque sub-
stitutionem.

C A P U T V.

Fausti Socini referuntur, & refutantur sophismata.

S U M M A R I U M.

1. & 2. Objectio ex scriptura defumpta solvitur.
3. & 4. Objectio ex conceptu redemptionis
defumpta solvitur.

5. & 6. Objectio ex verbis: *portare peccata*,
defumpta solvitur.
7. 8. & seqq. Solvuntur reliquæ objectiones.

^{1.} Objicitur 1. **A** Tobiicit Faustus: Christus non ideo
hominum Servator est, quia illos
redemit solatio pretio, sed ob
alias causas à divina Scriptura aperte
commemoratas. Prima est, quod no-
bis viam salutis annuntiaverit; ideo nam-
que dicitur missus, ut testimonium red-
deret veritati, & prædicaret Evange-
lium. Ita legitur Marci 1. 38. Lucæ 4.
18. 19. 43. Joan. xviii. 37. Atque hinc
appellatur Apocal. 1. 5. *Testis fidelis*,
& dicitur ab Apostolo in prima ad Tim.
iiii. 6. & vi. 13. *testimonium temporibus
suis*. Id vero sublimiori titulo compe-
tit Christo, quam Apostolis; nam ille
testis simpliciter dicitur, isti autem Act.
1. 8. *testes tantummodo Jesu Christi*,
propterea quod non propriam, sed Christi
doctrinam prædicaverint: quare non
elidunt Socini argumentum, qui Aposto-
lorum exemplo nituntur ostendere re-
demptionem nihil aliud importare, quam
æternæ salutis annuntiationem. Deinde
appellatur Christus Salvator hominum,
quia veritatem confirmavit sanguinis ef-
fusione: nam ob eam rem preriosus ille
sanguis dicitur sanguis *novi fœderis*,
Math. xxvi. 28. & ad Hebreos xiiii.
20. nimis quia meliora annuntiat, ac
loquitur, quam sanguis Abel, ut Apo-
stolus ibidem ait cap. xiiii. 24. Constat
etiam ex cap. xxiiii. Exodi versu 8. in
vetere fœdere sanciendo effusum sanguinem,
quod & priscarum gentium ser-
vit consuetudo. Frustra reponeres id in
Martyres etiam quadrare; cum hi sanci-
tum à Christo fœdus confirmarint, id
circo appellati Act. xx. 11. 20. & Apoc.
viii. 17. *Testes Jesu Christi*. Tertio
sacra literæ appellant Christum homi-
num Servatorem, quia mortuus est, ut
ipsum imitantes consequamur æternam
vitam: quod expresse docet Apostolus
ad Rom. xiiii. 13. ad Ephes. iv. 20. &
Petrus 1. Epist. 11. 21. Præterea dicitur
Christus Redemptor noster, quoniam
resurgens à mortuis nos in fide & justifi-
catione firmavit. Videatur Apostolus

ad Rom. vi. 5. ad Corinthios prima,
vi. 14. ad Ephes. ii. 6. ad Philipp. iiiii.
12. Ratio manifesta deponitur ex quo
per resurrectionem declaratus filius Dei
firmitorem nobis fidem ingeneraverit.
Videsis Joan. xx. 31. Act. xiiii. 33.
Apost. ad Rom. i. 4. Tandem Christus
Reparator est nostri, quia nobis æter-
nam vitam datus est, ut colligitur ex
Matth. xxviii. 18. Joan. xvii. 2. ad
Hebreos iv. 14. Cum tam apertas cau-
tas Scriptura proferat, cur Christus di-
catur Reparator humani generis, quid
necessum est recurrere ad exhibitam sa-
tisfactionem, ad solutionem pretii, ad
pœnarum subrogationem?

Responde. 2.
Respondet nihil concludi pro Soci-
no, etiamsi omnia quæ hactenus obje-
cta sunt, concedantur. Quæ enim
inepta magis, & futile consecutio, quam
hæc Sociniana, Servator noster vitam
annuntiavit æternam, fœdus sancivit
novum, resurrexit ne vana esset fides
nostra, nobisque salutem impertitur;
ergo nos soluto pretio non redemit?
Imo si ob auctoritatem Scripturarum san-
ctorum, quæ in antecedenti præmittun-
tur vera sunt; verissimum est etiam nōs
à Christo fuisse magno pretio coemptos,
pretiosum ipsius sanguinem esse *lytrum*,
ac satisfactionis medium, & pro nobis
immaculatum Agnum fuisse in cruce ma-
statum, hostiam sacrificium, placamen, id
pariter sacræ literis contestantibus: in
quibus si propria satisfactio erat nobis
significanda, quæ verba magis idonea
usurpare poterant divinitus afflati Scri-
pторes? Poterant afferere Christum pro
nobis dedisse animam suam, fudisse san-
guinem, soluisse pretium? Affirmare fa-
ctum pro nobis *maledictum*, portasse pec-
cata nostra, fuisse prævaricationibus
nostris percussum ac vulneratum? De-
monstrare nos ejus morte à dæmonis po-
testate erutos, reconciliatos Deo, à pec-
catorum inquinamento expiatos? Assue-
runt, affirmarunt, demonstraverunt. Pro-
priam ergo redemtionem frustra Socinia-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

ni Scripturis oppugnant. At cur nostra redemptio prædicatione etiam, miraculis, & resurrectione peracta est? Cum Deus hominem condiderit liberi arbitrii, is non à Deo humanum genus institueret, neque impellente & cogente causa aliqua, sed propria voluntate suggesterent diabolo assensum præbens, venundatus est sub peccato. Ut ergo venditioni responderet redemptio, non tantum Christus pretium solvit, hostemque devicit; sed etiam voluit, ut homo erueretur à diaboli potestate non reluctans & invitus, sed Deo invitanti ac trahenti libere obtemperans. Atque hinc est, quod licet omnes redempti simus persoluto pro singulis pretiosis sanguinis pretio; degunt tamen complures sub dæmonis captivitate, quia per liberum arbitrium nolunt respicere. Tantummodo parvulis absque motu voluntatis propriæ applicatur per Sacramentum regenerationis fructus passionis Christi, quoniam illi absque propriæ voluntatis actu peccaverunt in Adam: ab aliis jure voluntatis assensus requiritur, quoniam diaboli illecebris volentes, non inviti detinentur captivi. Mortuus est ergo Christus, ut effuso sanguine redemptionis nostræ pretium solveret; prædicavit, ut delitescentes in tenebris veritatem agnoscerent: patravit miracula, ut increduli præberent fidem: resurrexit, ut in fide complantati ad justificationem disponerentur: promisit vitam æternam, ut traherentur ad gratiam meliorum bonorum expectatione. Atque ita, licet ad redemptionem spectent omnia Christi opera, ratione tamen præcipua tribuitur ipsa redemptio sanguinis effusione, ut vidimus cap. 2. prop. 2. quia sanguis habet rationem pretii, cætera spectant ad alliendam captivi hominis voluntatem: in quibus si præsertim sita esset redemptio, hæc non passioni, sed Christi miraculis, & resurrectioni speciali titulo conveniret. Hæc vero abunde convellunt Sociniana sophismata. Brevi ad primum reponimus Marcum cap. 1. afferre Christum venisse ad prædicandum, sed in hoc tantum sitam redemptionem divinat Faustus. Lucas cap. 4. non solum ait Christum evangelizasse, sed etiam prædicasse *captivis remissionem*: neque istic habes hac prædicatione mundum fuisse redemptum. Joannes pariter cap. xviii. ait Christum in mundum venisse, ut testimonium perhiberet veritati: nil aliud hoc loci. Apostolus in prima ad Timoth. vi. præter testimonium commemorat etiam redemtionem, & quidem Græco vocabulo ἀντινευρον: de quo cap.

2. prop. 1. Apocalypsis addit. *Et livit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Difcimen inter Christum, & Apollolos ac Martyres in eo situm, quod Christus solus crucifixus sit pro humani generis redemtione, cæteri habeant reconciliationis ministerium, vidimus cit. cap. 2. prop. 111. num. 2. 3. 4. 5. & prop. vi. num. 2. Hoc tamen difcimen tollitur, si redemptio in sola prædicatione constituatur. Ad secundum dicimus Christi sanguinem esse *sanguinem fœderis*, ac *testamenti*, quia cum factum sit peccatorum nostrorum placamen, pactum Dei cum iustis initum, & ob iniquorum culpas contractum firmiori nexu sancivit. *Fœderis* quoque vocabulum, factum Moysis Exodi xxiv. & gentium consuetudo ineundi fœdera effuso hostiarum sanguine catholicam sententiam confirmant; quia cum antiquitus federum transgressores capite plecterentur, facta per sanguinem expiatione hostes reconciliabantur, hostia loco fœdifragorum mactata. Vide Lippomanum in Exodum pag. 234. Illa quoque ceremonia significatum veteribus, fractores federae more mactatarum pecudum discerptum iri, ut ostendit de Conviviis Vet. cap. viii. Jos. Laurentius Lucensis. Itaque sanguis Christi appellatus est *sanguis fœderis*, quoniam & pro transgressoribus effusus est, & novum Dei pactum firmavit. Etideo melius loquitur, quam sanguis Abel, quia effusus in remissionem peccatorum loquitur veniam & gratiam, cum sanguis Abel loqueretur lupplicium, atque vindictam, Gen. iv. 10. Ad tertium dico recte sanguinem Christi nos hortari, ut ejus vestigia seculum, cum Christus *veniens non verbis tantum nos bortatus sit, sed & factis, post omnes injurias & contumelias passus quoque & crucifixus*, ut nos pati & mori exemplo suo doceret, ut nulla sit homini excusatio pro se non pati, cum passus sit ille pro nobis, & cum illi passus sit pro alienis peccatis, multo magis pro peccatis suis pati unumquemque debere. Ita Cyprianus Epist. ad Fortunatum, sive de Exhortat. Martyrii cap. 5. & Auctor Carminis de Passione Domini inter Lactantii Opera sic Dominum Jesum nos allocquentem inducit:

Sectare meæ vestigia vita,
Ipsaque supplicia inspiciens, mor-
temque severam,

Cor-

*Corporis innumeros memorans, animi-
que dolores,
Disce adversa pati, & propriae in-
vigilare salutis.*

Quartum argumentum retorquetur aduersus Socinum; nam si Christus declaratus est filius Dei per resurrectionem, in morte autem cum sceleratis reputatus est; aut redemptio potissimum non consistit in fidei confirmatione, aut per resurrectionem, non per mortem Christi principaliter redempti sumus. At Socinus redemptionem nostram tribuendam præsertim Domini Jesu passioni, non uno in loco fatetur, neque tam audax est, ut id queat denegare. Citatis autem locis resurrectioni potius fidei firmitudo & iustificatio tribuitur, quam expiatio delictorum, & solutio captivitatis: nimurum Christus, ut inquit Augustinus citatus cap. præcedenti, *in passione sacrificium factus est, in resurrectione innovavit illud quod occisum est. & tanquam primitias dedit Deo.* Hinc Apostolus ad Rom. iv. 25. de Christo ait: *Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram;* non quod Christus resurgendo à mortuis justitiam nostram promeruerit, sed quia traditus est, ut sua morte peccatorum nostrorum penam lueret; & resurrexit, ut iustitiae, & novitatis viæ typum quendam præferret, sive, ut loquitur Ecclesia in Prefat. Paschali, *Mortem nostram moriendo destruxit, & vitum resurgendo reparavit.* In quinto necessum non est immorari; quippe Christum nobis æternam vitam dedisse, & omnem potestatem adeptum esse, ut legitur in locis postremo à Socino citatis, est prorsus indubitatum; sed æque indubitatum est hanc vitam nobis teterim ejus mortis beneficio comparatam: quia *Cristi sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut omne peccatum possit delere:* quod docet S. P. Augustinus Tract. xcii. in Joan. num. 1. nec everti unquam poterit Socinianis machinationibus.

Pergit objectare Socinus: Redimere nihil aliud est, quam captivum liberare nullo soluto pretio. Primo namque populus Israel dicitur ex Ægypto redemptus, Exodi xv. 13. & Deut. vii. 8. nec ulla tamen in hac redemptione interfuit pretii solutio. Moyses quoque Act. vii. 35. appellatur Redemptor, & quidem Græco vocabulo *λυτρωτής*, nec tamen pro reducendis suorum tribubus fudit sanguinem. Eo prorsus pacto se

R. P. Berti Theol. Tom. V.

absque ullo pretio redemptum à Domino in Ps. xxx. 6. ait regius Vates. Præterea redimere ac vendere ad invicem opponuntur: at Scripturarum phrasis id dicitur sub peccato venumdatus, qui nullo pretio in servitatem traditur, subiectur, mancipatur. Aperte id colligitur ex Deut. xxxii. 30. Judic. iii. 8. & Isaæ l. 1. Idem dicendum de redemptione liquet ex eodem Propheta cap. lxx. 3. Ad hæc redemtionem nihil esse aliud, quam remissionem peccatorum affirmat Apostolus ad Coloss. i. 14. Hanc autem remissionem nobis gratis impendi idem Apostolus docet in primo ad Eph. versu 7. Frustra itaque ex verbo *redimendi* infertur Christum pronoibis satisfecisse.

Resp. Redimere nihil aliud esse, quam captivum soluto pretio liberare, id fateretur Socino cap. 1. secundi libri, nec aliam significacionem habere hebraicum verbum כָּרְדָּמֵל, & græcum λυτρός: & quamvis eadem verba aliquando accipiuntur metaphorice pro liberatione à miseria, quemadmodum vendere interdum dicitur Deus quem à sua misericordia alienat, specie, ut Lorinus inquit in Ps. vii. 3. usurpata pro genere; non sit consequens quod ubi de humani generis reparatione occurrit sermo, verbum redimere sensum non preferat proprium. Non enim redempti tantum dicimur, sed redempti sanguine, empti pretio magno: & sanguis Christi hujus redemptoris appellatur λυτρός, & auro, argentoque, per quod redimuntur captivi, præferrur. Atque illud mirandum est, Socinianos, qui acuti dialectici videri volunt, ex quo verbum redimere alicubi accipiatur sensu ampliori, nullibi, nec ubi pretium innuitur, propriam illi tribuere significacionem. Itaque ad primum concedimus populum Israel absque pretio redemptum ex tyrannide Pharaonis: sed dicimus hanc liberationem appellari Redemtionem ob typum, quia Paschalis Agnus tunc immolatus præfigurabat Christum, cuius morte redempti sumus: nec oportet, ut omnia proris conveniant in figura, & in veritate; ut vidimus cap. ii. prop. 5. quamquam populus Israel non dicitur de Ægypto redemptus pretio, ut nos dicimur empti à Christo, sed iisdem in locis, quæ Socinus objicit, dicitur Deus redemisse populum suum *in brachio excelso, in manu forti, in misericordia, in fortitudine;* ita, ut Scriptura ipsa innuat hanc liberationem peractam fuisse divina virtute, ac potentia miraculorum. Quod additur de Moysi, eandem habet solutionem:

tionem: siquidem in Actis dicitur *λυτρωτής*, quatenus gerebat Christi typum; ut etiam Cyrus appellatus est *Cristus*, præsignans libertatem à captivitate peccati, aliisque permulti Messiam præfigurarunt. Ut ergo nomen *Cristi* de Cyro propter typum, de Jesu Nazareno ob veritatem enuntiatum: ita nomen Redemptoris de Moysè impropre, de Domino Jesu, qui non solum internuntii funditus est munere, sed etiam tradidit semetipsum, sanguinisque pretium effudit, asseritur proprio sensu. Hinc Basilius in Psalmum XLVIII. pag. 280. & S. P. Augustinus lib. IV. contra duas Epist. Pelagianor. cap. 4. num. 8. demonstrant Redemptoris ac Mediatoris nomen propri Christo duntaxat competere. Vide supra cap. 2. prop. 6. Addo Syriace Moyfen dici, non *Redemptorem*, sed **אֶנְגָּן**, *diremptorem litium*, à radice **אֶנְגָּן**, *judicare*: in versione autem Arabicā, & Æthiopica, *liberatorem*; quamvis liquet ex Græco, ex Hieronymo, & ex vetustissimo Codice Vaticano præferendam esse lectionem Vulgata, ac decipi Lutherum, Bezam, ac Schmidum abjicientes vocabulum *Redemptoris*. Quod sequitur de venditione diluitur ex dictis; ut enim qui vendit, rem à suo dominio alienat, ita Deus iniquos abicit, traditque ministris justitiae sue puniendos: ac dicitur gratis vendere, quasi vili æstimet, ac parvipendat. Ita redimere valet aliquando idem, ac liberare à vexatione & tyrannide: quod tamen in humani generis reparacione non gratis perfectum est, sed pretio persoluto. Nec oppositum evincit Isaías cap. LII. ubi dicimus sine argento redempti, quoniam non captivorum promeritis, sed Christi passione contigit liberatio. Atque his refutatur postrema objectio, quod Apostolus doceat non gratis justificari: de qua recolę quæ dixi Prop. III. num. 2. & Prop. VI. ubi vitrea Socini te la fuerunt contrita. Addo nunc præclarum Augustini annotationem q. XVI. in librum Jud. scriptum à propheta nos *gratis* esse venundatos, non autem redemptos gratis & sine pretio, sed redemptos *sine argento*, ut pretium redemptiois intelligamus, quale dicit Apostolus Petrus, *Non enim auro, vel argento redempti estis, sed pretio sanguinis Agni immaculati*. Itaque Isaías ait, *sine argento redimemini*, quoniam pretio quidem sanguinis Christi, non tamen pretio pecuniario eramus redimendi. Hæc Augustinus. Addamus ulterius, etiam in venditione peccatorum pretium aliquod

intercedere, licet non semper pecuniarium, scribente Polybio lib. 4. *εὐνοα πανταχοὶ τὰ παντά γέγονε, mala qualibet esse venalia*, cum nemo sine maximo impendio sectetur crima. Vide quæ de Jasone narrat Auctor 2. lib. Machab. cap. IV. 8. Quæ ab improbo amatore extorquet libido recenset lib. IV. Lucretius, & quæ ab avaro famæ auri, Persius Satyra V. ab eo verlū, *Mane piger stertis, &c.*

Tertiò loco opponit Faustus Socinus; *Portare peccata nihil est aliud, quam illa auferre ac delere, frustra itaque hinc satisfactionem Christi nituntur comprobare Catholici*. Ac primo sunt loca permulta, in quibus *ferre*, & *auferre* idem sonant, ut Exodi XXXIV. 7. & Joannis XX. 5. Deinde celebris Isaiae textus cap. 53. *Vere languores nostros ipse tulerit*, in Evangelio Matth. VIII. 16. exponitur de corporis infirmitatibus, quas tamen Salvator in se non transtulit. Ad hæc Levit. XVI. 22. dicitur hircus emissarius portasse *iniquitates in terram solitariam*, cum tamen non maestaretur in expiationem peccati, sed vivus emitteretur in desertum. Præterea licet portare peccata sit scelerum poenam subire, nulla inde consequitur satisfactio; nam & Iudei in captivitate dicuntur portasse patrum suorum iniquitatem Jerem. Lam. cap. V. 7. nec tamen Deo ullam exhibuerunt satisfactionem.

6. Resp. Christum eo sensu portasse peccata omnium nostrum, quatenus propter Respondere scelera nostra attritus est; quatenus propter nobis factus est peccatum & maledictum, scilicet sacrificium & hostia; quatenus peccatorum nostrorum poenas luit: ut ostendimus cap. 2. prop. 4. ideoque, et si portare sit idem alicubi, atque *auferre*, dum agitur de Redemptione importat quoque supplicium peccato debitum, præsertim cum Salvator non solum dicitur *portasse peccata*, verum etiam ea *sustulisse in corpore suo super lignum*, crucemque latronum. De cap. VIII. Matth. plura nuper citata propositione. Quod vero attinet ad hircum emissarium, respondent quidam fuisse typum Christi, nec de typo ad antitypum valere comparationem. At in primis eodem cap. XVI. Levit. asseritur alium hircum *pro peccato populi* fuisse maestatum: qui cum pariter fuerit Christi typus, monstrat hunc proprio sanguine scelera nostra expiassæ. Quomodo autem maestatione hostiarum peccata olim expiantur, dictum cap. II. prop. 5. Deinde hircus quoque deportatus in solitudinem, si Hebreis

Hebræis interpretibus habenda est fides, & sublimi loco præcipitatus dabatur neci, aut saltem illa in solitarium locum abactio ei mortem ex ferarum laniatibus minabatur. Sed detur hircum emissarium non fuisse in præcipitum actum, atque disceptum: cum omnia vetera sacrificia fuerint typus Christi, in re significata hircus mactatus non est spectandus tanquam aliquid ab hirco ablegatitio diversum. Alloquemur itaque Socinus verbis, quibus Cyrillus Alex. lib. ix. pag. 301. urget Julianum: *Cerne ergo, certe mysterium etiam in capris duobus recte adumbratum. Caper enim, sive hircus pro peccatis sacerdotis & populi mactabatur ex præscripto legis. Ut enim ait Isaías propeta: Omnes sicut oves erravimus, & Dominus tradidit eum pro peccatis nostris. Duo siquidem hirci assumuntur, non tanquam duo Christi sunt, aut duo juxta nonnullos filii, sed potius, quod oportebat eundem immolari pro nobis, & mori quidem secundum carnem, vivere autem secundum spiritum. Facit etiam ad rem nostram, quod Sacerdos imprecabatur capit hirci emissarii, ut quidquid malorum venturum erat super filios Israel, caderet super hircum, cui etiam tradunt ligatas ad caput schedas peccatis inscriptas. Verum de his Joan. Lorinus in Levit. pag. 503. Tertullianus de hirco emissario lib. 3. adv. Marcionem inquit: Circundatus coccino, maledictus, & computatus, & convulsus, & compunctus a populo extra civitatem abiiebatur in perditionem, manifestis notatus insignibus Dominicæ passionis. De promptus ex Lament. Jeremiæ locus demonstrat quomodo portare peccata aliquando idem sit ac propter peccata puniri: atque hoc sensu Christum portasse peccata nostra, ut pro illis subiret mortem, nos affirmamus. Quare hinc revincitur Socinus contendens quod portare peccata sit illa auferre, non perfere: quod ipsemet in multis Scriptura locis significari satetur cap. 21. suarum Prælectionum. Christus vero non solum peccata pertulit, sed etiam pro nobis satisfaciens illa delevit, quia pro nobis vulneratus est, & nos ejus livore sanati sumus, atque factus pro nobis maledictum nos redemit de maledicto. Sed perlege laudatam iv. propositionem cap. 2.*

co nostri fuisse mactatum. I. Quia particula *in te*, pro, significat occasionem, causamque finalē, non autem personæ substitutionem. II. Joannis 1. cap. 111. 16 legitur nos debere *pro fratribus animas ponere*, exemplum sectantes Christi, qui *pro nobis posuit animam suam*. At nos fratribus utilitatem afferre possumus, non satisfacere pro iisdem. III. Dicitur Christus *pro nobis mortuus*, quatenus nos exemplo suo in sempiternam vitam transtulit, & in ejus nomine baptizamus; ut colligitur ex 1. ad Corinth. 1. 13. Nunquid Paulus crucifixus est *pro vobis?* aut *in nomine Pauli baptizati estis?* IV. Idem Apostolus ad Hebr. 11. 9. inquit Christum *gratia Dei* pro omnibus gustasse mortem. Ideo dicitur ergo mortuus pro nobis, quia declaravit nos *gratiam*, maximumque beneficium fuisse affectuos. V. Joan. x. 11. se compa at Jesus Pastori, qui *animam suam dat pro ovibus suis*. Pastor autem le propter oves servandas periculo exponit, sed nullam illis moriens assert libertatem: imo si moriatur, quomodo servantur oves? VI. Frangens apud Lucam panem Eucharisticum cap. xxii. 19. ait Christus: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur;* nec tamen in Cœna pro homine redimendo fui immolatus. VII. Dum quis pro redimendo captivo substituitur, loco illius captivus permanet. Si ergo Christus mortuus pro nobis esset, ut nos redimeret, loco nostri manifestet captivus. Itaque dum Christus dicitur *pro nobis mortuus*, particula *pro* finalē tantum caulam importat, non personæ substitutionem.

7.
Objicitur 4. Resp. refelli hæc inania sophismata 8.
prop. 3. capit. 2. ubi ostendimus quod Responde-
licet particula *in te* aliquando significet vir-
tantummodo ut litatam aliquam, in re-
demptionis negotio denotat substitutionem,
cum Christus sit mortuus pro im-
piis, ut ipsi eriperentur à perditione.
Ostendimus ibidem haberi etiam in Scri-
pturis particulam aliam *in te*, quæ adver-
sariorum confessione demonstrat permu-
tationem. Ad primum ergo respondeamus
nusquam de fidibus legi quod debeant
pro fratribus animam ponere, ut eos
solvant à maledicto, ut illi reconcilien-
tur Deo, ut eruantur à damnatione Adæ;
quemadmodum de Redemptore nostro id
affirmatur. Joannes itaque exemplo Chri-
sti nos ad charitatem hortatur, ex quo
*simul empti simus, & unum sit pretium
omnium nostrum*, ut S. Pater demonstrat
Tract. vi. in cit. Ep. stol. num. 12. At
non possumus in ponendo animam pro
fratri-

fratribus Christo esse pares: ille enim potestatem habuit ponendi animam suam, & iterum sumendi eam; nos autem nec quantum volumus vivimus, & morimur etiam si nolumus: ille moriens mox in se occidit mortem; nos in ejus morte liberamur à morte: illius caro non vidit corruptionem; nostra post corruptionem in fine faculti per illum induet incorruptionem: ille nobis non indiguit ut nos salvos ficeret; nos sine illo nihil possumus facere: ille se nobis palmitibus præbit vitam; nos babere præter illum non possumus vitam. Postremo et si fratres pro fratribus moriantur, tamen in fraternorum peccatorum remissionem nullius sanguis Martyris funditur; quod fecit ille pro nobis. Hæc idem Aug. Tract. in Joan. LXXXIV. n. 2. Ex quibus verbis apparet quantum in ponendo pro aliis animam Christus à nobis differat. At quod sequitur in Socinum retorquetur: nam Paulus Corinthios hortatur ad unitatem spiritus, & ad vitanda schismata ex quo solus Christus pro nobis sit crucifixus, ejusque virtute ac merito consecuti simus in baptismio remissionem peccatorum. Eo itaque pacto, quo Christus pro nobis est mortuus, nemo mori potest pro fratribus: sed ille fudit sanguinem ob redimationem, alii ad exemplum, & communionem charitatis. Quod sequitur ex cap. 2. ad Hebræos demonstrat Christum gustasse mortem, non necessitate ductum, sed charitate, ac redemptionis nostræ causa; ut legitur quoque ad Rom. v. 8. ad Titum 111. 4. aliquis in locis. Est autem in Greco: ὅπερ κάετι θεος, & vocula ὅπερ modum, non finalē causam significat; unde legit Syrus, Per gratiam suam, & Arabs, Ex Dei gratia, id est, per humanitatem, beneficentiam, φιλαγγεωτικῶν. Vide Bibl. Reg. N. Test. pag. 42. & Valton. 853. Ad proximum æque facilis est responsio: quippe Bonus Pastor ut oves redimeret, dedit animam suam; & ne iterum lupi gregem disperderent, ne gloriarentur Iudei quasi prævaluerint, surrexit à mortuis: quamobrem è vestigio addit, Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Ex quo etiam Christus dicatur Antonomastice Bonus Pastor, infert neminem in ponendo pro oibis animam suam esse illi simillimum. At legendus Augustinus Tract. XLVI. in Joan. num. 3. & 10. Quod additur ex Luc. XXI. de Pane Eucharistico, si ea verba, Quod pro vobis datur, conferantur cum Epist. I. ad Corinth. XI. 24. ubi legitur, Quod pro vobis tradetur, & cum iis, quæ ibidem apud Lucam habentur versu 20. de

sanguine, Qui pro vobis fundetur; liquet posse habere significationem futuri, ac idem esse, ac pro vobis dabitur in mortem: et si nos profitentes in consecratione panis verum sacrificium haud negamus significationem præsentis temporis, ut idem sit datur, ac, offertur. Quod si ad hujus loci versiones confugiamus, his Lucae verbis refellitur omnis Socini tergiversatio: legitur quippe in Arabica: Quod commutabitur pro vobis: in Aethiopica, Quod datur propter vos in redemptionem: in Syriaca, Quod pro vobis tradetur. En commutatio victimæ loco nostri: en expressa redemptio: en futura in cruce immolatio. Adeas N. Test. Walt. p. 378. & Bibl. Max. Tom. XIV. pag. 254. Postremum nihil evincit; nam Christum pro captivis substitutum ultra fatemur, sed ei non erat in captivitate permanendum, quia Diabolus, qui captivum tenebat humanum genus, Redemptorem nostrum nullius peccatorum penā mortis afficiens devictus & ejectus est; ideoque Christus abitulit ejus arma, & spolia distribuit, Luc. XI. 22. elevatus in cruce omnia ad se ipsum traxit, & quos redemit, emptios fecit, suisque juris, ac hujus mundi principem ejecit foras, Joan. XI. 32. & denique à mortuis resurgens, atque in altitudinem cælorum ascendens, ad fidem redicens qui erant sub tyrannide diaboli, captivam duxit captivitatem, Ps. LXVII. 19. & ad Ephes. IV. 8. Collustrabunt hanc responsionem quæ diximus cap. III. prop. 9. num. 5.

Præterea opponunt: Ita per Christi sanguinem reconciliati sumus, ut ille nullatenus fuerit redemptionis nostrælytrum, ac pretium. Ac primo ad Rom. V. 10. legitur: Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem filii ejus: multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius; ubi magis vitae, quam morti Salvatoris nostra tribuitur salus. Deinde idem Apostolus 2. ad Corinth. V. 19. inquit: Deus erat in Christo munandum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum. Vides quo pacto reconciliati sumus per Christum? Sola non imputatione peccati. Addit Paulus: Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Itaque hortatione, ministerio verbi, & intermissioni completo munere nos Christus reconciliavit Patri. Denique ex eodem Apostolo ad Ephes. IV. 32. ut ad Rom. III. 24. gratis, ideoque absque pretio justificamur.

Resp.

10.
Responde-
tur.

Resp. hæc omnia fuisse abunde refuta-
ta cap. 2. prop. 3. Brevi nunc ad primum
dicimus ibidem Apostolum afferere nos
esse reconciliatos per mortem filii ejus, &
in sanguine ipsius. Sanguini itaque &
morti reconciliatio nostra præcipue tri-
buitur, & ideo per vitam salutem con-
sequimur, quia reconciliati sumus per
mortem. Quod ut aperte percipias, ani-
madverte Apostolum instituere *antibehes-*
sim inter inimicos & reconciliatos, inter
mortem & vitam Christi. Verborum
itaque illorum sensus obvius, & apertissi-
mus est: Si cum peccatores essemus,
redempti sumus pretio sanguinis, & re-
conciliati per mortem: curnam si justi-
erimus, eo vivente, nunquam morituro,
& interpellante pro nobis, reconciliati
& amici salutem non asequemur? Prae-
clare Chrysostomus hom. ix. in Paul. p.
93. *Vides quantum locus hic fundamen-*
tum babeat ad adstruendam futurorum
spem: ante hunc enim duo quidem erant
ad salutem nostram difficultia; & quod
peccatores essemus, & quod salus per Do-
mini mortem necessaria: quod ipsum mi-
nus persuibile erat, antequam fieret, ac
magnum adeo charitatem requirebat, ut
fieret; nunc autem posteaquam hæc evene-
re, reliqua faciliora sunt. Etenim ami-
ci facti sumus, nec morte amplius opus
est, &c. Et S. Pater Aug. lib. xiiii. de
Trinit. cap. xvi. num. 21. *In vita sal-*
vi, quia per mortem reconciliati. *Quis*
enim dubitet daturum amicis vitam suam,
pro quibus inimicis dedit mortem suam?
Quod sequitur, inepte ad hanc rem de-
torquetur à Socino; et si enim reconci-
liatio fieret per solam non imputationem
peccati, ut tenent hæretici plurimi, mi-
nime excluderetur Christi redemptio,
quoniam ait ibidem Paulus nos reconci-
liatos esse in Christo, & ad Colos. 1. 20.
per sanguinem crucis ejus. Ceterum non
juvat hic locus nefarium aliud de justifi-
catione placitum; quoniam Apostolus
explicat reconciliationem ex parte, quæ
continet abolitionem offensæ; non ex-
cludit gratiam habitualem, per quam redi-
mimur sancti, & immaculati, ut demon-
strat in h. l. illustris Estius, & nos vidi-
mus lib. xix. cap. 2. Alterum in Soci-
nianos retorquetur: nam Paulus tribuit
Apostolis ministerium reconciliationis ob
prædicationis officium, & munus legati
atque oratoris; Christo autem tribuit
ipsam reconciliationem, ideoque is non
solus prædicatione & exemplo, verum
etiam solutione pretii, sanguinisque ef-
fusione reconciliationis est auctor. Recte
Chrysostomus hom. xi. in 2. ad Corinth.
p. 821. *Ob idque etiam dicebat Apo-*

lus, Deus erat mundum sibi reconcilians
in Christo, hoc est, per Christum. Quo-
niam enim dixerat, Qui dedit nobis mi-
nisterium reconciliationis, temperamento
quodam utitur, perinde ac si diceret: Non
est quod existimetis summam hujus rei au-
toritatem penes nos esse, ministri tantum
sumus. Deus est qui totum hoc efficit,
qui per Unigenitum suum terrarum orbem
in gratiam recepit. Comprobat hanc
expositionem S. P. Aug. serm. clii. de
Verbis Apostoli num. 10. ex iis, quæ
apud Paulum sequuntur, *Eum, qui non*
noverat peccatum, pro nobis peccatum
fecit: ubi peccatum significare hostiam
pro peccato, etiam ibidem tradit S. Do-
cotor: quod nos ostendimus prop. vi.
num. 2. Scimus contendere Socinum
pag. 137. de Christo Servatore, *pecca-*
tum non hostiam significare, sed hominem
habitum ut peccatorem. Sed præter-
quam quod refellitur ex dictis ibidem:
quid infertur ex interpretatione versutis-
simi hominis, nisi Christum, ut nos Deo
reconciliaret, factum esse peccatum, id
est, *tanquam peccatorem aliquem penitus*
obnoxium, ut exponit quoque pag. 639.
Ocurritne? Stat ergo reconciliationem
nostram ex morte Christi esse repeten-
dam. Ad ult. dictum est cit. prop. 6.
nos justificatos esse gratis, & per redem-
ptionem, quæ est in Christo Iesu, ut gra-
tis ad nostra promerita, non ad exhibi-
tam à Christo satisfactionem debeat re-
ferri.

Ad hæc Sociniani objectant: *Sacrifi-*
cio Crucis nulla inerat vis expiandi; le-
gales enim victimæ erant figura passio-
nis Christi, ut serpens æneus, de quo
Num. xi. 9. At quemadmodum quire-
spiebant serpentem illum, eripiebantur
à morte; ita qui Christo credunt, nou-
pereunt, sed habent vitam eternam, ut
inquit Joan. iii. 14. Item arca Noe,
mare rubrum, & aquæ, quæ fluxerunt
de petra, præfigurabant baptismum ex
Apost. i. ad Corinth. x. 6. 11. & 1. Pe-
tri iii. 21. quamvis nullam haberent
vitam expiandi. Præterea victimæ nul-
lam sanctificationem afferebant, & ta-
men omnia illarum sanguine secundum
legem mundabantur, ut Apostolus do-
cet ad Hebr. x. 22. quia sacrificiis pe-
ractis Deus plenam remissionem creden-
tibus conferebat. Præterea falsum est
Christum Sacerdotis munere funetum,
priusquam cælum ingredieretur. Is Quia
Apostolus ad Heb. ii. 17. ait debuisse
Christum per omnia fratribus similari, ut
Pontifex fieret: assimilatus est autem per
mortem: ideoque nondum in cruce fue-
rat

rat Pontifex constitutus. II. Quia in eadem epist. cap. v. 5. legitur, *Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te: quæ verba de resurrectione esse accipienda liquet ex Act. xiiii. 33.* non ergo ante resurrectionem Christus Pontifex erat. III. Quia in eadem ad Hebræos Epist. vii. 26. habetur: *Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollitus, segregatus à peccatoribus, & excellens cælis factus.* Priusquam erga Salvator ab impiis segregatus cælum concenderet, nequaquam Sacerdotali functus est munere. IV. Quia in capite ejusdem epist. viiiii. 4. extat, *Si ergo esset super terram, non esset Sacerdos.* Qyomodo ergo sacerdos erat è ligno pendens?

12.
Responde-
tur.

Resp. Aperte jam à nobis prop. 5. cap. 2. demonstratum cruentum, atque expiatorium crucis sacrificium, oltensemque qualē vim expiandi haberent olim mactatæ pecudes, & quo pacto præsignarent immaculati Agni immolationem. Ad illud ergo, quod priori loco objicitur, dicimus diversis typis, non uno duntaxat, Christum præfiguratum, ut diversa ejus munera innuerentur; & consequenter necessum non esse in unoquoque typo sacrificii rationem adinveniri: quamquam & serpens æneus Christum exaltatum in cruce, & petra, unde fluixerunt aquæ latus illius apertum lancea, & Arca Noe Christi incarnationem, mortem, resurrectionem, & Ecclesiam præsignarint; ut accurate exponit S. P. Augustin. 6. ad populum, alias 17. de diversis num. 7. Tract xiiii. in Joan. num. 11. q. 35. in Num. & libro x. i. contra Faustum cap. 14. & seq. Quod additur de victimis, satis citata prop. 5. dilatum est, quippe, licet illæ non impertirentur vi sua animarum sanctitatem, eam præfigurabant, quatenus loco transgressorum mactatae illos eruebant à poena temporali, & mactationes animalium erant promissive figuræ illius sacrificii, per quod habemus remissionem peccatorum, prout explicat idem S. P. lib. xxiiii. contra Faustum cap. 17. Hinc S. Thomas 1. 2. q. 102. art. 3. ad 5. ait: *Per occisionem animalium significatur destrucción peccatorum, & quod homines erant digni occisione pro peccatis suis, ac si illa animalia loco eorum occiderentur ad significandam expiationem peccatorum.* Et quoniam Sociniani negant victimarum pro transgressoribus substitutionem, dicant, quælo, cur Levitæ super caput immolandi vituli manus imponerent, Lev. i. 4. & iv. 4. cur super

caput hirci posita utraque manu confitebatur sacerdos omnes iniquitates filiorum Israel, & imprecans capiti ejus illum in solitudinem emittebat, Levit. xvii. 21. cur dicebatur hircus ille portare omnium iniquitates, ibidem versu 22. nisi ut eo ritu demonstraret victimam illam hominum iniquorum esse, pro illicis immolari, ejusque sanguinem esse pro animarum piaculo, ut habetur eodem libro Levit xvii. 11. Si ad hæc oculos aperire nolunt miserrimi Sociniani; videant saltem Genel. xxiiii. 13. pro Isaac in holocaustum offrendo immolatum arietem inter vepres hærentem cornibus: quo exemplo non tantum comprobatur victimæ pro homine substitutio, verum etiam præsignatur Christi immaculati agni pro nobis oblatio. Quare bene sapienterque Chrysostomus hom. xlvi. in Gen. pag. 665. *Hæc autem omnia figura fuerunt crucis: propterea & Christus Iudeis dicebat, Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum; & videt, & gavisus est. Quo modo vidit, qui tot annis præcessit? Per figuram, per umbram. Sicut enim hic ovis oblatio est pro Isaac, ita & rationalis agnus oblatio est pro mundo.* Similia Ambrosius lib. 1. de Abraham c. viiiii. num. 74. & S. P. August. lib. xvi. de Civit. Dei cap. 32. num. 1. & lib. 11. contra Maxim. 2. 9. Quæ adduntur ad probandum, Christum priusquam cælum ascenderet, non obtulisse sacrificium, sunt prorsus futile; cum introierit per proprium sanguinem, & jam sacrificio peracto: unde sacrificium ab illius applicatione, & mactationem hostie ab ejus repræsentatione hereticis non distinguunt; nec animadverunt, olim Pontificem victimam extra sanctuarium immolasse, postea intulisse sanguinem intra velum: ac pariter Jesum prius fuisse oblatum in cruce, postea ingressum cælos, ut pretium sanguinis jam effusi Patri exhibens semper viveret ad interpolandum pro nobis. Facta hac semel peractæ mactationis, & repræsentationis, oblationisque perpetuae distinctione, quam faciendam esse ostendimus laudata prop. v. num. 3. corruit tota machina Socinianæ perfidiae. Ad quatuor autem loca paulo supra ex Epistola ad Hebr. petit laboriosum non est respondere. Nam priori loco docet Apostolus nos non habere Pontificem, qui non possit compatri infirmitatibus nostris, cum fuerit tentatus per omnia similitudine absque peccato, ut infra cap. iv. 15. sed misericordem ac fidem, qui vere illud efficit quod nomine, officioque suo pollicetur, id est, Deum placat, atque ad hoc efficiendum formam

formam induit nostram, ut per mortem defrueret eum qui babebat mortis imperium, id est, diabolum. Ita nimurum se se explicat Apostolus praecepit, versu 14. Quamobrem non docet ibidem quando Christus constitutus sit Pontifex, sed quod factus sit particeps conditionis ac mortalitatis nostræ, ut fieret Pontifex misericors, & iis, quos fratres appellare dignatus est, assimilatus labore sustinere, anxiò esset animo, mortem subire, & dolores nostros expertus facilius nobis condoleret: quod cum præstiterit suffixus cruci, in cruce factus est Pontifex misericors & fidelis. Legi potest in hunc locum Ribera. At cap. v. ait Paulus Christum non se extulisse, ut fieret Pontifex; sed glorificatum à Patre, qui illum filium appellavit. Quamvis ergo Christus fuisset filius Dei tantum post resurrectionem; nihil afferret adjumenti hac in re locus iste Socinianis. Declaratus est tamen filius etiam ante mortem, dum baptizaretur in Jordane, Mat. 111. 17. dum glriosus appareret in monte, Mat. xvii. 5. & 2. Petri 1. 17. Imo cum sit filius generatione, ut etiam infertur ex cit. cap. xiiii. Act. nunquam fuit non filius proprius, ac naturalis. Quo autem sensu ea verba, *Filius meus es tu, ego bodie genui te, quadrent resurrectioni, dixi libro viii. cap. 9.* In tertio loco non immorabimur, cum ibi afferat tantum Apostolus assumptæ humanitatis Christi exaltationem in celis post peractum crucis sacrificium, sicut olim Pontifex ingrediebatur in sancta mactato virtulo; ideoque sicut is erat Sacerdos, & sacrificium obtulerat antequam sanctuarium ingredieretur; ita Dominus Iesus, cum celos penetravit, erat Pontifex, & peregerat sacrificium. Postremi loci planissimus sensus est, quod si Christus esset ex genere sacerdotum illorum, qui super terram offerunt victimas, ut erant sacerdotes Levitici, ipse non esset sacerdos, quia munera a sacerdotibus Leviticis oblata suos habebant ministros lege statutos, inter quos non poterat connumerari Christus ortus de tribu Iuda: unde post ea verba, *Si esset super terram nec esset sacerdos,* addit Paulus, *Cum essent, qui offerrent secundum legem munera.* Potest & sic intelligi, si esset super terram, nec esset sacerdos: quam enim victimam, nisi moreretur, offerret? Pecudes? minime, quia non esset ex genere Levitarum. Se ipsum? nequaquam, quia se cruentam hostiam obtulit moriendo; incruentam vero, ut mortem suam hominibus applicaret. Itaque si viveret super terram, sacerdos non

R. P. Berti Theol. Tom. V.

esser. Oecumenius in Paulum Tom. 11. pag. 375. aliam responsonem suppeditat minime contemnendam scribens: *Si mortuus non fuisset, neque resurrectatus assumptus fuisset, ne sacerdos quidem esset. Essent enim alii, & jam sedatio esset in hac re:* nimurum persisteret adhuc sacerdotium Leviticum; nam, ut sequenti cap. ix. 8. docet Apostolus, statum habuit prius tabernaculum, antequam Christus seipsum offerret hostiam placabilem, & per proprium sanguinem introiret semel in Sancta. Quod si distinguas duo illa munera sacerdotis paulo ante explicata, sacrificare, & inferre sanguinem intra velum; adhibere poteris aliam responsonem, quam præ cæteris arripuit Witasius de Incarn. pag. 394. sive autem explicavit Cameron volum. vii. Critic. Sacr. pag. 1029. id est, si Christus permanisset in terra, defuturam Sacerdotio Christi partern illam præsignatam in ingressu Pontificis intra velum, scilicet, oblationem, qua peracto sacrificio sicut se ante Deum pro nobis interpellando. De qua oblatione accipendum quod legitur eodem cap. viii. 3. *Necesse est, & hunc babere aliquid quod offerat;* manifestius expressum proximo cap. ix. 24. Non enim in manufacta sancta Jesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum calum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut sœpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno; alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, &c. Ex quibus verbis etiam liquet factam in celis oblationem nihil aliud esse, quam exhibitionem illius mortis, qua non frequenter mactatur, sed semel oblatus est ad multorum exbaurienda peccata, ibid verlu 28. Obstruamus igitur ora Socinianorum verbis Theophylacti p. 964. *Cum oblatione ingressus est, que posset placare Patrem.* Pontifex quotannis ingreditur, Christus vero semel. Ille in sanguine alieno, taurorum & hircorum; Christus autem in proprio. Si sœpe oblaturus erat seipsum, oportebat eum & saepius mori; quandoquidem per proprium sanguinem oblationem facere debuisset. Nil his proferri potest Paulinæ Epistole congruentius, nil simplicius, nil ad frangendam pervicaciam robustius.

Deinde nititur Socinus commonstrare repugnantiam satisfactionis ex parte Dei, ^{i3.} Objetetur quod ejusque misericordiae. Ad hanc vero repugnantiam demonstrandam utitur primo veterum justorum exemplo, qui absque ulla Christi satisfactione salutem

Kk

func

sunt affecuti, ut Abelis, de quo Mat. xxiiii. 35. & ad Hebr. xi. 4. Noe, de quo i. Petri ii. 20. aliorumque multorum. Afferit 2. testimonia Scripturarum, quibus resipiscenti repromittitur venia, nulla alia apposita conditione, quam ut iniquus ingemiscat, & convertatur ad Dominum. Vide Deut. i. v. 30. Psalm. xxxiiii. 19. & Jeremiæ ix. 24. Idem confirmat ex quo, etiam si sententiam Deus tulerit, si peccatorem paeniteat, omnium iniquitatum illius obliviscitur; ut idem Jeremias inquit xvi. 11. 8. necnon Ezech. xxxiiii. 14. hujusque rei profert experimentum in Ezechia, in Achab, in Ninivitis. Cum ex his appareat Deum nulla accepta satisfactione condonare peccata, nonne Dei misericordiam obscurat decantata à Catholicis satisfactio? An non pugnant invicem misericordia & punitio, liberalis condonatio & debiti repetitio, beneficissima largitas magnique pretii solutio? Præterea qui in hoc putant Deum liberalissimum, quod pro nobis tradiderit Unigenitum, faciunt ipsum Deum injustum magis & iniquum. Quis enim regem tenacem & avarum non dixerit, qui cum possit debitas condonare pecunias, eas ab illo, qui nihil ipsi debebat, repetierit? Ad hæc ille dicendus est manificus & liberalis, non qui est causa ut alter beneficio afficiatur, sed qui de suo donat atque largitur: & ideo Dei misericordiam obscurat quisquis opinatur dedisse filium ut nos redimeret, & benefactis cumularet, non vero gratis debita condonasse. Quid? quod misericors Deus non misit Filium suum in mundum, ut dissolvet debitum, sed ut omnis, qui credit in eum non pereat, teste Joanne i. 11. 16. Insuper Apostolushortatur, ut simus invicem benigni, misericordes donantes invicem sicut & Deus in Christo donavit nobis, ad Ephes. iv. 32. Similia repetit proximo cap. v. 1. & ad Colos. iii. 13. Si ergo nos debemus ita proximo condonare injurias, ut non reposcamus satisfactionem; Deus quoque nihil à nobis repetens peccata donavit: quod verum non est, si aut nōs, aut pro nobis quispiam alter persolvat. Insuper nec Deus ratione sui, nec ratione alterius potest exigere satisfactionem: non ratione sui, quid enim emolumenti ipsi afferre potest solutio debiti? quid ei ablatum fuit transgressione & peccato, nisi forte extrinsecus honor, qui sine punitione peccati ei redditur per resipicentiam iniquorum? Nemo autem est alter, cujus intuitu debitum velit reposcere. Quis enim erit? Peccator? At is miser

ac reus nullum jus habet repetundarum. Diabolus vero? Sed nihil debetur carnifici, atque tortori, nullaque est illi actio adversus supremum Dominum. Deinde reposcit Deus ab iniquis paenitiam, ac bona opera in scelerum satisfactionem: atque id quo jure, si pro nobis abunde satisfecit filius ejus Unigenitus? Num potest aliquis solutam pecuniā repeteret? Repugnat ergo ex parte Dei illa redemptio, quæ non fiat per solam condonationem.

Resp. Christi satisfactionem Dei misericordiae, quæ nunquam à justitia divellitur, esse magnopere congruentem, ut responeatur, 14. cap. prop. 9. explanavimus, quæ vero ad hanc veritatem labefactandam Sociniani producent, esse portenta vestiarum hæresum, gerrasque germanas. Ac primum Pelagius, ejusque discipuli à gratia Redemptoris excludere nitebant veteres justos, ut Augustinus ait de Peccat. Origin. cap. 26. n. 30. & lib. 2. contra Julianum Operis Imp. n. 188. Refellitur autem aperte hæc hæresis ab eodem Augustino, ex quo solus Christus sit Dei hominumque Mediator juxta Apostolum i. ad Timot. 11. 5. ex quo nullum aliud nomen sit sub calo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, prout habetur Act. 1v. 12. & ex quo veteres justi eundem nobiscum habuerint spiritum fidei, ut legitur 2. ad Corint. 1v. 13. quorum argumentorum primum urgetur à strenuissimo Pelagianorum Debellaratore lib. de Perfect. iust. cap. 19. n. 42. & lib. 1. Operis Imp. num. 124. alterum De peccat. origin. cap. 24. num. 28. tertium Epist. 190. num. 6. & de Patientia cap. 21. num. 18. Huc spectant quæ scripsimus lib. xxiiii. cap. 7. prop. 1. de necessitate fidei in mediato rem. Prima itaque objectio Socini nullius est ponderis, quoniam in antiquis Justis operabatur virtus futuræ passio nis Christi, qua & redempti fuerunt, & adepti sunt gratiam; veluti absolvitur debitor intuitu fidei jussoris pollicentis definito tempore pretium persolvere. Quæ de misericordia Dei subficiuntur, nihil pro Socino efficunt; quippe non repugnat idem opus esse summæ misericordiae respectu hominis nullum habentis promeritum, & justitiae respectu Christi solventis quæ non rapuerat; præsertim cum ipsa Dei charitas hunc Unigenitus salutis nostræ causâ in mundum miserit: quæ cum dilucide expli cata sint citata prop. 9. & 6. præced. necessarium non est iterum inculcare. No.

Nobis itaque pœnitentiam agentibus misericordiam impendi, & si neverimus vitam renovare, mutari quoque divinas comminationes, verissimum est; sed cum reconciliati simus per mortem Christi, divinæ liberalitatis exercitatio non excludit, sed supponit Redemptoris satisfactionem. Accedit quod absque Christi meritis expertes gratiæ, & facti servi peccati nec possemus agere pœnitentiam, nec de resipiscencia cogitare; ut diximus prop. 8. cap. 3. ideoque ipsa Deiad pœnitentiam invictamenta ex beneficio perfectæ redēptionis proficiscuntur. Neque avaritia est, sed æquitas repetere pecuniam ab eo, qui nihil debebat, si fidejussor ac sponsor sit; hoc enim ipso, quod fidejubet, debitor constituitur. Inepitum vero est, & supra quam dici possit futile, ac ludicum quod ajunt non esse in Catholica sententia summum Deum munificum & liberalem, quia de suo non donat: proprius enim Dei filius est, cui pro nobis non pepercit, eumque non coactus necessitate, sed charitate beneficentissima tradidit, id sacris eloquiis asserentibus, Joan. 111. 16. & ad Rom. viii. 32. At istic, inquit Socinus, dicitur Christus traditus ut credamus. Reate, quia fides necessaria est, ut nobis meritum passionis Christi applicetur, ut paulo post explicabo; cum unus redēptionis effectus alterum non excludat, nec fides satisfactionem innumeris aliis testimonis expressam. Proxima objectio petita ex cap. iv. ad Ephesios diluitur à D. Anselmo lib. 1. *Cur Deus homo cap. xi. pag. 57.* his verbis: *Nulla in hoc est repugnantia, quia Deus hac præcipit nobis,* (ut condonemus invicem) *ut non præsumamus quod solius Dei est.* Ad nullum enim pertinet vindictam facere, nisi ad illum qui Dominus est omnium, &c. Quod si reponas inutilem fore Pauli hortationem, si Deus in condonandis delictis respiciat ad Filii mortem; dico ex hoc etiam capite Apostolica verba nos vehementius ad condonandas injurias permovere: quod evidenter ostendit eloquentissimus Joannes Chrysostomus hom. xvii. in Ep. ad Ephes. Tom. 2. pag. 1139. ea verba, *Sicut Deus in Christo donavit nobis,* sic apte graviterque exponens: *Hoc quoque magnum habet enigma. Non absolute, inquit, sed cum periculo filii.* Ut tibi ignoscet, sacrificavit filium. *Tu autem sœpe videns condonationem & sine periculo, & sine sumptu, non facis.* Ac pariter Theophylactus pag. 547. *Deus donavit nobis.* Quomodo? In Christo; hoc est, cum periculo filii sui, mactatio neque ejus. Tu fortasse citra periculum

R. P. Berti Theol. Tom. V.

donas; ille vero non sic: ac tu quidem fratri tuo; ille vero tibi, cum hostis esses, remisit ac donavit. Ad insequentem Socini objectionem dico nos redemptos à diabolo, non tanquam à Domino, sed tanquam à ministro divinæ justitiae, & lictore, à quo congruum erat nos liberari, non sola Dei omnipotētia, sed justitia; quoniam ipse jure aliquo hominem tenebat captivum, prout explicavi citata prop. ix. n. 5. Quoniam tamen pretium solvitur Domino & proprietario, non ministro aut custodi; summo Deo, non diabolo, pretium redēptionis nostræ fuit persolutum. Queris quid Deo accesserit emolumenti? Profecto nihil intrinsecum, sed gloria, & honor, quem ei abstulit primus homo: nam quemadmodum Deus puniendo pervicaces, licet in sui usum non convertat aut vitam quam auferat impio, aut beatitudinem quam ei denegat, sicut homo convertit pecuniam ablatam debitori in propriam utilitatem; *hoc tamen quod auferit* (inquit Anselmus lib. 1. *Cur Deus homo cap. 14. pag. 58.*) *utitur ad sui bonorum per hoc quia auferit: auferendo enim peccatorum, & qua illius sunt, subjecta sibi esse probat.* Ita Dominus Jesus nulli obnoxius peccato, & factus obediens usque ad mortem crucis, atque hac obedientia naturam nostram tanquam victimam Deo subiecti reddidit ei honorem, ac supremi Domini cultum, quem inobedientia denegaverat Adam prævaricator. Ad ultimum omnes Theologi respondent, Christum quidem pretium pro nobis persolvisse, nec tamen inane esse conatus nostros, ac bona opera supervacanea; quoniam mors Christi necessaria erat ad satisfaciendum divinæ justitiae, & ad redimendum humanum genus, nostra autem opera requiruntur ad applicationem passionis Christi, ejusque fructus percipiendos: neque id ejusdem passionis merito quidquam detrahit, quia non tollit exquisiti medicamenti virtutem necessitas applicationis; atque *Christus sua passione nos a peccato liberavit causâ liberacionis, ex qua possint quaecunque peccata quandocunque renitti vel præterita, vel praesentia, vel futura: sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari etiam in futurum.* Ue vero passio Christi fortatur effectum suum, debet applicari per fidem, & cibaritatem, & per fidei sacramenta. Ita & nos docuimus Volum. 111. pag. 227. magni Aquinatis verba adhibentes. Quod si petas, cur ad applicationem istam cooperatio requiratur nostra; responsionem

K k 2

exhi-

exhibent quæ diximus ad primam objec-
tionem Socini, nimurum homines libe-
ro arbitrio præditos, & nulla necessitate
cogente factos peccati, dæmonisque man-
cipia soluto quoque redemptoris lytro,
volentes tantum, non invitò erui à cap-
tivitate; ideoque ad prædictam appli-
cationem requirit motus liberi arbitrii,
& conatus eo major, quo majori volun-
tate adhærent peccato. ita, ut relapsi
etiam pœnitentia ac tabula post naufragium
sit necessaria, gravatis autem con-
fuetudine vehementior nisus, & contu-
macis animi compressio. Adeat qui plu-
ra cupit Joannem Driedonem inter me-
dii ævi Scholasticos de his accuratissime
pertractantem in elaborato Opere de
Captivit. & redempt. humani generis
Tract. III. pag. 66. editionis Lovanienis.

15.
Objicitur 8.

Insuper Socinus demonstrare conatur
fieri non potuisse, ut divinæ justitiae
satisficeret, nobis non pereuntibus: quod
ut evincat opponit. I. Pœna peccato
constituta est mors æterna, & hæc à né-
mine ferri potest, nisi qui peccavit; unius
quippe pecunia potest alterius effici, at
non mors inflcta, ac sempiternum sup-
plicium. II. Quamvis homines libidine
excæcati vindictæ aliquando in justum
deserviant; nunquam tamen plectunt ali-
quem innocentem, incolumi sponte di-
misso qui intulit injurias. At si homines
barbari nunquam de innocentibus pœ-
nam sumunt, consulto dimissi nocenti-
bus; quomodo id plusquam immane ac
ferinum censeri poterit dignum Deo? III.
Vituperationem promeretur exem-
plum Zaleuci Locrensis, qui cum debe-
ret utrumque oculum eruere filio, sibi
unum, filio alterum effudit; ac dum si-
mul parcere nocenti filio, & legi satisfa-
cere curat, neutrum facit. Ita in Ca-
tholicorum sententia nec filio unigenito
pepercit Deus, nec punivit iniquos. IV.
Omnium gentium exemplo comproba-
tum est non debere, nec posse corpora-
lem pœnam, quam unus debet, ab alio
persolvi; quod & supremus legumlator
Deus apertissime docuit, Deut. xxiv.
16. Non occidentur patres pro filiis,
nec filii pro patribus, sed unusquisque pro
peccato suo morietur. Habentur consi-
milia: v. Regum x v. 6. & Ezechieli
xviii. 20. Si autem pro patre satis-
facere nequit filius conjunctissima pa-
tri persona; quomodo satisfacere po-
tuit pro cæteris hominibus Chri-
stus? V. Si Deus erga homines voluit
exercere misericordiam, cur filium affe-
cit supplicio? Si justitiam, cur non po-
tius animadvertis in eos, qui delique-

rant? Num repones exercuisse utrum-
que? Non est perfecta misericordia, quæ
cum peccatum condonare valeat, non
condonat: nec perfecta justitia, quæ pœ-
nam non exigit à delinquentibus. VI.
Vera satisfacio est plena debiti persolu-
tio. Unusquisque debebat divinæ justi-
tiae mortem æternam. Igitur nequit ju-
stitiae satisfactumiri, nisi unusquisque
mortem illam persolvat. VII. Quomo-
do potest quis eam corporalem pœnam
pro aliis solvere, quam ipse debeat?
VIII. Si dixeris Christum non fuisse ob-
noxium morti, utpote qui nihil delique-
rit, unicam tamen habebat vitam, qua
substitui non poterat pro vita hominum
singulorum, sicut qui habet tantum cen-
tum aureos nummos, satisfacere nequit
pro innumeris debitibus, quorum sin-
guli debeat centum nummos aureos.
IX. Non potest unius justitia, alterius
qui injustus fuerit justitia censi. Igi-
tur nec pœna unius pœna alterius: ait
enim Ezechiel citato cap. xviii. 20. Ju-
stitia justi super eum erit, & impietas
impai erit super eum.

16. Relponde.
Resp. his quoque Socini argumenta-
tionibus a me satisfactum c. 3. prop. 10. Ad priorem ergo nego quod non possit
pro vita nocentium subrogari vita Inno-
centis, si vas ille sit ac fidejussor, si po-
tentiam habeat ponendi animam suam,
si non invitus, sed lubens ad supplicium
trahatur, & si debitum persolvat supre-
mo Domino, qui accepta exhibita sa-
tisfactione, oblati innocentis mactatio-
nem, ob meritum spontanæ immolatio-
nis, compenset vita meliori ac sempiter-
na. Et si innocens, qui mortem subit,
sit Deus homo; nego etiam ejus crucia-
tus corporisque vita profusionem, quam-
vis factam exiguo tempore, non esse
propter infinitam personæ dignitatem
cum sempiterna universorum hominum
punitione, æquali ac majori pretio asti-
mandam. Verum id proximo capite est
demonstrandum. Hæc divina persona
plenissimo vitæ suæ dominio prædicta, po-
test illam pro aliis profundere, non mi-
nus ac fidejussor propriam pro debitore
pecuniam; nam ideo inter homines fit
pecuniarum, non vitæ subrogatio, quo-
niam hanc supremus Dominus juri suo
reservavit, præcipiens ne quis absque di-
vina auctoritate funderet humanum san-
guinem. Ad 2. dico homines vindictæ
excæcatos libidine non spectare & quita-
tem, sed hostium suorum nem ac per-
ditionem, ac propterea nunquam illos
dimittere incolumes, si detur potestas ul-
ciscendi. At Deus justitiam suam spe-
ctans, hominumque incolumitati prospic-
cens,

ciens, his ob Unigeniti mortem peperit; maxime quod non oderat creaturam suam, cum scriptum sit, *Nibil odiisti eorum quae fecisti*, Sap. xi. 25. sed oderat iniquitatem, quam incolumi opera manuum ejus punivit in Filio. Atque ita justus exemplo Domini sui *magis cupit inimicum suum corrigi, quam puniri, & cum in eum videt à Domino vindicari, non ejus delectatur pena, quia non eum odit, sed divina justitia, quia Deum diligit.* Econtra malevolus animus contrahatur, si ejus inimicus correctus evaserit penam: & cum puniri eum videt, vindicari se ita gaudet, ut non iustitia Dei, quem non diligit, sed illius quem odit miseria delectetur. Hæc sapientissimus Augustinus Enarrat. in Ps. LXXVIII. n. 14. Ex quibus appetat cur in hominibus vindicta cupidis appareat ferinum odium, & vesana libido; in Deo autem æquitas simul, & charitatis munificentia splendescat. Perlegas & S. Patris librum contra Adimantum cap. xiiii. num. 3. Ad id, quod sequitur, primum liquet imperite à Socino proferri exemplum Zaleuci, cum mortalium nemo queat manus in se ipsum inferre; ac supremus Dominus, Socino non diffidente, addicere potuerit teterimæ morti Filium nullius criminis conscientium, idque perditissimus hæreticus afferat, quamvis non credat Dei Unigenitum peccata nostra portasse, nostrumque fuisse vadem, atque fidejusfore; id quod difficilius esse intellectu, quam si affirmes oblatum, quia voluit, ut lytrum pro nobis solveret, & nos à captivitate reduceret, percipit quilibet homo cordatus. Vedit propterea hujus exempli incoharentiam idem Socinus, vir, si bene usus fuisset ingenio, nec rudit, nec inculitus, scribens pag. 195 de Christo Servatore, *Sed jam inepto hoc exemplo valere jussi.* Deinde Zaleucus commendant Heraclides de Politis Græcorum, Aristoteles de Locrorum Republica, Diodorus lib. xii. Strabo libro vi. Aelianus lib. iii. Clemens quoque Alex. in i. Stromatum: & de exemplo, quod objicitur à Socino, scriptum ab Emmio de Rep. Locrensum, Tom. iv. Antiq. Græc. pag. 195. Sic & filio consultum, & legi satisfactum, & robur majus additum. Quarto loco imperite Socinus opponit Gentium universarum consuetudinem; primum, quia citata prop. 10. demonstravimus exemplo Damonis, Pythiae, obsidum, & eorum quos Græci appellant *avtuluxz*, id est, *animæ alterius vicarios*, sumptum apud Gentes etiam de insontibus supplicium, si devoti essent, aut vades ac fidejubentes; quod

non solum testatur Apionius, & Diodorus in Excerptis Pareianis, verum etiam S. Pater Augustinus Epist. 54. ad Macedonium, nunc 153, num. 17. De qua re legi potest Grotius de Jure belli & pacis lib. 2. c. 21. n. 11. Nec repugnat iniquum & atrox visum fuisse Narseti, Scipioni, aliisque de innoxii obsidibus supplicium sumere: nam & nos id inhumanum existimamus, quia nihil juris est homini in vitam suam, vel alterius, sed tantum in alias res, que in proprietatem veniunt, & quarum transfertur dominium. Quamobrem Gentes ejusmodi usurpantes arbitrabantur fas esse sacerdare in vitam innocentium; & quia hoc jure carebant, ab aliquo probo viro redarguebantur: cum Deus, qui pollet supremo jure, possit inviolata æquitate plectere innoxium, maxime non invitum, & se constituentem alterius vadem, ut inde Dei gloria, hominum salus, peccati abolitio, vitaque proveniat æterna. Atque hinc eruitur responsio altera, id est, quod si ab hominibus morte tantummodo afficiantur innoxii, dum pereunt justi, scelesti autem evadunt incolumes, labefactatur respublica: quod sane incommodum non oritur ex Christi morte, cuius efficacia deleta est culpa, & instituta sunt peccatorum omnium remedia. Insuper non esse contra naturam peccatum, si ea plecantur innoxii, demonstratum est prop. 10. num. 3. pluribus Scripturarum testimonis, eisque addi possunt Hesiodi, & Virgilii carmina, & profanarum historiarum exempla partim collecta à Justo Lipsio lib. 2. de Constantia pag. 23. tom. 2. partim vero à Jo. Lorino in cap. 24. Deut. tom. 2. p. 213. Socinianis ergo mirantibus quod nos credamus irruisse in Christum debita peccatis nostris supplicia, æquum est, cum eodem Lipsio respondere: *Hem! itane hoc novum, aut mirum? Imo minor ego mirari iſtos miriones.* Atque hinc habes objecta Scripturarum loca esse accipienda de lege ordinaria, quando filii ab originali noxa expiati legem custodiunt, quando ex illorum punitione nullum commodum capessit respublica, quando justis supplicio affectis improbi pervicaciores persistunt, & quando judicia exercentur ab homine nullam habente in vitam alterius potestatem. Quare his finibus non continetur altissimum homines reparandi consilium, executioni mandatum pro impiis scelebre paterno inquinatis, mortem Christi decernente supremo Domino, eandem subeunte Unigenito summa prædicta potestate, atque hinc commodis in-

numeris prodeuntibus. Ad 5. patet responsio ex 9. prop. ubi ostendimus quomodo in hominum redemptione misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculata sunt. Quamvis vero sit imperfecta misericordia quae delectatur morte delinquentium; perfectissima est, quae delectatur justitia, non peccatorum miseria: ac talis fuit misericordia Dei, cui accepta fuit passio Christi non propter Filii cruciatus, sed propter hominum liberationem: nec deest huic misericordiae liberalis condonatio, quia ipsa donavit proprium filium, qui satisfaceret; nec deest perfectio justitiae, quia cum satisfacere non posset debitor, condignum pretium exegit à Wade: ac si Deus vel peccata gratis condonasset, vel satisfactionem exegisset ab homine, (quamvis cum sit supremus Dominus facere potuisse utrumque,) minus appareret misericordia, quia non donasset hominibus proprium Filium; & minus justitia, quia non exegisset condignam satisfactionem. In hoc ergo apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, inquit Joannes Epist. 1. cap. iv. 9. Praeclera sunt etiam S. P. Augustini verba serm. ccvii. alias 71. de diversis num. 1. Quæ autem major esse misericordia super miseros potuit, quam illa, quæ cœli Creatorem de cœlo deposita, vel terreno corpore terræ induit conditorem; eum qui in æternitate Patri manet æqualis mortalitate coæquavit, & nobis, formam servi mundi Domino imposuit, ut ipse panis esuriret, satietas fitiret, virtus infirmaretur, sanitas vulneraretur, vita moreretur? Hoc autem ut nostra pasceretur famæ, rigaretur ariditas, consolareetur infirmitas, extingueretur iniquitas, ardesceret charitas. Quæ major misericordia, quam creari creatorem, servire dominatorem, vendi redemptorem, humiliari exaltatorem, occidi suscitatorem? Ad 6. 7. & 8. dictum paulo supra, & proximo capite repetendum, vitam unius Domini Jesu Christi majoris esse pretii, quam sit vita hominum universorum, & illam voluntaria immolatione profusa satis esse ad totius mundi exhaustienda peccata. Ad ultimum dicimus posse justitiam Christi esse justitiam nostram efficienter, id est, nobis promerendo charitatem & gratiam, per quam formaliter justificati lavacro regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, harentes Domino, per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ spiritualis salvi simus ab ira in vita ipsius; ut explicatum est libro xix. cap. 2. Qua-

re si justificemur in Christo, dē nobis ob Christi merita recte enuntiabitur, *Justitia justi super eum erit*; sicut de inquis, qui à gratia exciderunt, *Et impietas impii erit super eum*.

Conatur insuper Socinus evincere Christum neque satisfecisse pro nobis, nec satisfacere potuisse. Ac primum probare nititur ad hunc modum. Priusquam, inquit, Christus in mundum veniret, jam Deus erat placato erga nos animo: ait enim Joannes Epist. 1. cap. iv. 10. *Ipse Deus dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.* Jam ergo nobis condonaverat illatas sibi injurias. Deinde non subiit Christus æternam mortem, alioquin non resurrexisset, & multo minus expertus est poenas damnatorum; ac proinde non pertulit, quidquid peccato debetur. Præterea ad hoc ut superaret mortem, necessarium fuit, ut resurgeret: ergo satisfactione nostra vitam Christi potius requirit, quam mortem. Quid enim opus fuerat per resurrectionem mortem superari, si peccatis deletis eadem mors amplius non poterat dominari? *Aculeus mortis peccatum*, inquit Paulus 1. ad Corinth. xv. 56. Si igitur peccatum auferas, mors caret aculeo, & nocere non potest. Ineptum est quod respondere solent Catholicæ resurrectionem fuisse necessariam ad fidem. Nunquid enim, ait Socinus pag. 198. si aliquis pro me creditori meo satisfecerit, & pecunia re ipsa meo nomine solverit, quam repeterem jam non possum, neque solutum, neque satisfactionem verum esse credam? Ad hæc ante resurrectionem nihil fuit in Christo, quod in nobis futurum non sit, nam & nos resurgemus in æternum regnaturi, Apoc. xxii. 5. Non ergo ante resurrectionem pro nobis satisfecerat, præsertim cum scribat Apostolus cit. Epist. 1. ad Corinth. xv. 15. nos in peccatis nostris futuros fuisse, nisi Christus resurrexisset. Accedit, quod in nos adhuc dominantur mors corporis, & calamitates quamplurimæ, quæ peccatum consequuntur; & innumeri homines plentuntur sempiternis quoque suppliciis, ac magnus numerus parvulorum excluditur à cœlesti regno: quod salva æquitate fieri non posset, si pro peccatis omnium Christus satisfecisset. His ergo momentis constat nullum redemptoris pretium fuisse ab eodem Christo solutum. Sed neque id fieri potuit: primo quia ipsem factus erat *sub lege*, ad Galatas iv. 4. Legi itaque subjectus, quomodo pro aliis satisfacere poterat? deinceps erat innocens, ac omnis pœ-

na peccatum supponit, ut non semel est repetitum.

18. *Responde-*
tut.

Resp. facillime superatis aliis eludi contatus istos Socinianorum infirmiores. Et priorem quidem difficultatem proponit majori etiam vi, quam Socinus faciat. S. Pater Augustinus lib. xiiii. de Trinit. cap. xi. n. 15. eamque in sequentibus luculentissime solvit. Quærit primum cur jam placatus Pater proprio Filio non parcens pro nobis illum tradiderit, & nihilominus Filius pro nobis mortuus sit, & reconcilietur nobis Pater per mortem ejus: quorum unum docet Apostolus ad Rom. viii. 31. alterum ad Rom. v. 10. nec tamen una sententia alteri sit adversa? Deinde ait Patrem dilexisse nos, non solum antequam pro nobis Filius moreretur, sed etiam antequam conderet mundum, ipso teste Apostolo ad Ephes. 1. 4. ipsumque Filium Patre sibi non parcente non invitum esse traditum, sed dilectione & charitate sua, ut scriptum est Galat. 1. 20. sanctum quoque Spiritum, cum pariter, & concorditer cum Patre & Filio operetur nostram reconciliacionem decreuisse, & tamen nos justificatos esse in Christi sanguine, & reconciliatos Deo per mortem Filii ejus. Explicans deinde quomodo id factum sit, narrat quadam justitia Dei in potentiam diaboli fuisse traditum genus humanum, & non potentia, sed iustitia fuisse erendum, quod factum est beneficio mortis Christi; quia cum in eo nihil morte dignum inveniretur, occidit eum tamen diabolus: atque ita iustum erat, ut quos debitores tenebat, liberi dimitterentur, quia occisus liber à debito mortis solvit quæ non rapuerat, in remissionem peccatorum nostrorum innocentie sanguine effuso. Hæc Augustinus demonstrat testimoniis Scripturarum invictissimis usque ad cap. xiv. num. 18. & omnia cohaerent cum his, quæ diximus cap. 3. prop. 8. num. 3. & prop. 9. num. 5. hoc de Trinitate Operे laudato. Præcedit itaque misericordia tradens Filium, sequitur iustitia vincens diabolum. Et quoniam Socinus objectat priorem Joannis Epistolam, adeat eundem Augustinum Tract. viii. num. 9. respondentem, ideo Deum prius dilexisse nos, quia misit Filium suum litatorem pro peccatis nostris, & ipse Filius non inveniens hostiam, quam puram volebat offerre, se ipsum obtulit. Sed quid plura, cum idem eo loci affirmet Joannes verbis, ut inquit, quadratis? Ad illud, quod proxime sequitur, diximus Christi mortem æquivalere, imo præponderare cuilibet alteri pretio. Ad alterum responsum est

in 1. harum objecionum classenum. 4. ubi diximus resurrectionem fuisse necessariam ad fidei confirmationem, quia articulo resurrectionis sublatu concidit spes nostra, inanis est fides, & Apostoli faciunt Deum mendacem, falsique sunt testes. Nam si mortuus non potuit resurgere, neque abolitum est peccatum, neque mors est perempta, nec ablatum est maledictum & execratio, & non solum nos inaniam prædicamus, sed vos quoque credidistis inaniam, inquit ibidem Apostolus versu 14. & 15. Chrysostomo interprete, Hom. xxxviii. Tom. 1. in Paulum pag. 675. Petit Socinus, quid necessum erat resurgere, si mors carebat aculeo? Quid sit aculeus, sive stimulus mortis docet Apostolus scribens v. 56. *Stimulus autem mortis peccatum.* Mors ob Adæ culpam in omnes homines pertransit, teste eodem Apostolo ad Rom. v. 12. nec pertransit tantum, dominabatur quoque, & babebat imperium, ad Hebreos 11. 14. At post resurrectionem mors ultra non dominabitur, ad Rom. vi. 9. quia mortale hoc induet immortalitatem, ad Corinth. xv. 53. Necessum ergo erat, ut Christus à mortuis resurgeret, & resurrectionem prænuntiaret nostram; ut perciperemus cessasse mortis imperium, & fore ut aliquando diceremus, *Ubi est mors victoria tua?* *Ubi est mors stimulus tuus?* id est, *ubi est mors victoria tua,* qua omnes sic viceras, ut etiam Dei Filius tecum consigeret, teque non vitando, sed suscipiendo superaret? *Ubi est aculeus tuus?* hoc est, peccatum, quo punci & venenati sumus, ut te etiam in nostris corporibus figeres, & ea tam longe tempore possideres? Audis, opinor, Socine, quis loquatur Augustinus is est in 111. de remissione peccat. libro cap. xi. num. 20. Mortuus est ergo Christus, ut nullus esset mortis aculeus: resurrexit, ut nulla esset mortis victoria. Quod si reponas per nos contrahi a pueris originalē peccatum, adeoque habere adhuc mortem aculeum; aperta est ex dictis responsio, necessarium esse, ut consepti simus Christo in baptismo, & complantati similitudini mortis ejus, ad hoc ut redemptoris fructum percipiamus: quod ipse docet Apost. ad Rom. vi. 4. ad Colossem. 11. 12. & Petrus 1. Epist. 111. 21. Aliud est enim de redemptione loqui, aliud de ejus applicatione. Ergo, ut ad Socini argumentationem revertar, surrexit Christus ne inanis esset fides nostra, id Apostolo absque ambage ulla afferente in 1. ad Corinth. xv. 15. Nec requiritur fides nostra, ut pretium sit re ipsa à Christo

Christo solutum, ut missat tergiversator; sed ut premium applicetur nobis, quemadmodum semel, iterumque explatum est supra. Quod ait nos post resurrectionem in aeternum regnatores, si se excipiat, aliosque ministros Satanae, nec non improbos omnes ingratos Redemptori, id credimus & speramus: sed ideo regnabimus, quia agnus occisus redemit nos in sanguine suo, & fecit nos Deo nostro regnum; quod pariter legimus in Apocalypsi v. 10. aliisque in locis compluribus. Illud, quod proximo loco objicitur de morte, ceterisque misericordiis etiamnum debacchantibus, diluitur a magno Augustino lib. 2. de peccatis. merit. & remiss. cap. 31. num. 50. & seqq. quia nisi homines a Christo redempti experientur corporis mortem, carni quedam felicitas adderetur, minueretur autem fidei fortitudo: deinde quia nemo ad illam vitam, quae post istam mortem beatam futura est, per virtutem etiam contempnenda ipsius mortis festinaret: ulterius quia dum seminatur corpus animale, & resurgit spiritale, Redemptor plus fidelibus suis sine dubitatione donavit: insuper quia res, quarum reatum ne post hanc vitam obstant, Deus solvit, tamen ad certamen fidei sinit manere, ut per illas erudiantur, & exerceantur in agone iustitiae. Revera, ut S. Pater ait proximo cap. 33. num. 53. propter peccatum spinas & tribulos patitur terra: propter peccatum dixit Deus homini, In sudore vultus tui vesceris pane. Gen. 111. 10. propter peccatum datum est mulieri, In dolore paries, ib. vers. 16. & tamen nonne post remissionem peccatorum terra germinat aspera; nonne labor permanet? nonne feminæ dolores partuendo patiuntur? Negare itaque non potest Socinus, nisi alienus a fide catholica etiam sacris literis adversetur, mortem, & calamitates, quæ ante remissionem sunt supplicia peccatorum, post remissionem esse certamina exercitationesque iustorum. Ita Pelagianorum argumentationes recoquuntur Socius cum Pelagianorum oppugnatore respondemus. Legi item possunt quæ de hoc arguento scribit Athanasius de Incarnat. Verbi Dei num. 21. Tom. 1. pag. 65. Quod autem addebatur de inquis pereuntibus, & de infantibus decedentibus sine regenerationis lavacro, cum dictum sit supra necessariam esse applicationem per fidem, per charitatem, & per Sacramenta, ut Christi passio effectum sortiatur suum, aliâ modò confirmatione non eget. Ad rationem, quæ in

postrema parte nobis opponitur, respondeo ad hunc modum. Tres causæ sunt, propter quas Christus, tametsi legi subjectus, potuit nihilominus pro nobis satisfacere. Prima est, quod huic subjectioni sponte sese addidit, ut haberet quod posset immolare pro nobis, accipiens formam servi, & in similitudinem hominum factus, ut docet apostolus ad Philip. 11. 7. imo & eodem loco, qui opponitur ad Galat. 14. 4. assumendo autem formam servi, & factus sub lege, non amisit quod erat in principio, id est, formam Dei, per quam est aequalis Patri, ideoque potuit est Redemptor, ac Mediator inter Deum & homines, inter justum & injustum, inter immortalem & mortales, quia assumptus aliquid ab inimicis & mortalibus servans aliquid cum justo & immortali, inquit S. P. Augustinus serm. 361. alias 120. de diversis num. 16. Altera causa est, quia habebat potestatem ponendi animam suam, Joann. X. 10. & consequenter mortem carnis non conditionis necessitate, sed miserationis voluntate suscepit, ait idem Augustinus in Psalm. LXXXVII. num. 3. Tertia causa est, quia mors homini inficta est in peccatum peccati, & cum Dominus Jesus aliquid non haberet quare juste moretur, carnem assumens nostram de peccato damnavit peccatum in carne, ad Rom. VIII. 3. Unde illa mors Domini dignationis fuit, non debiti, inquit prælaudatus Augustinus in Expositione prop. ex Ep. ad R. n. 48. Postremum abunde refutatum est supra.

Tandem Socinus contendit nos Christi satisfactionem defendere philosophis Fundamentis, dum ad probandum exhibemus a Socini, pretii valorem confidimus ad persona divinæ infinitam dignitatem. Qued ut probet decem urget argumenta, aut ineptias potius aniles. Principio, inquit, nulla est apud Deum personarum acceptio. Deinde istud urget: Nunquid si vir princeps unius horæ exilio multetur, id erit, ac si homo plebejus perpetuo damnetur exilio? Tertio repetit Christum passum non fuisse damnatorum penas, & quamvis non defuerint qui id senserint, explosam tamen esse communis suffragio sententiam istam. Præterea opponit: Christus ad gloriam ea quam antea habebat infinitis partibus majorem evectus est: quomodo ergo ejus passio tanti fuit pretii, ut promereretur pro aliis? Addit quinto loco: Finiti ad infinitum, ut dici solet, nulla est proportionatio: penæ Christi exiguo tempore finitæ he multoq[ue] in maiori b[ea]titudine fuerunt;

fuerunt; nullam ergo proportionem habent ad nostras perpetuo non finiendas. Argumentum sexum illud est: Creditur Christus à Catholicis verus Deus, sed falso, non enim opus fuisset, ut tot acerbos cruciatus, mortemque tam diram perferret. Insuper argutatur: Data quod Christus Deus sit, ut Deus non poterat quidquam pati; passus itaque est, ut homo. Nec sufficit unio, quam dicunt hypostaticam, ad conferendam passioni humanitatis majorem efficaciam: nam qua majori praedita est vi sumptuosa vel potus in homine, quam in cæteris animantibus? Ergo plaga corpori hominis inficta nullam aliam vim habet, quam si inficta fuisset bestie, nec aliam mors illata homini Deo, quam si illata esset puro homini. Illud quoque objicit: Divina natura non potuit afflisci, sicut animantia, quæ dum corpus affligitur, persæpe dolent; nullam igitur vim contulit afflictionibus naturæ humanae. Octavo illud afferit: Etiam si Deus sit infinitus, non tamen operationes Dei, quantumvis maximi, infinitum habent pretium; non eim tantu[m] aestimatur mundus, homo, & qualibet res

creata, quanti sumus Deus Auctor, & Conditor. Idem afferendum de Christi operibus. Aliam quoque rationem addicavit, nimirum, quod ille qui satisfacit, debet esse ejusdem generis & naturæ, cuius ille est, pro quo satisfacit; unde infert opus fuisse, ut Christus satisficeret in quantum homo: quod ob finitam humanitatis conditionem fieri non potuit. Postremum argumentum hoc pacto intenditur: Ipsa divina natura ipse Deus erat, cui erat satisfaciendum; quomodo ergo Christus ut Deus poterat satisfacere? Si recurras ad divinarum personarum distinctionem? nonne ipsius Fili personæ, non minus, quam personæ Patris satisfaciendum fuerat? Hæc Socinus: qui, ut ex dictis appareat, quidquid adversus Christi satisfactionem afferre poterat vel perfidia heresis, vel fallax dialectica, vel dæmonis inspiratio, & quidquid ipsius gregarii ore pestifero evomuerunt, reexit & propinavit: & quem nos data opera oppugnare studiimus everso funditus universo ejus systemate: nam quæ objecta sunt nuper Scholastici omnes norunt, & contriverunt in quaestione proximo capite instituenda.

CAPUT VI.

An satisfactio Christi fuerit condigna, atque ad juris apices?

SUMMARIUM.

1. Status questionis.	8. 9. & 10. Resolutio cum prænotandis.
2. Variæ DD. sententiae.	11. 12. 13. & 14. Probatur propositio.
3. 4. & 5. Probatur, satisfactionem Christi esse superabundantem.	15. & 16. Discutitur doctrina P. Fraßen, & P. Macedo.
6. & 7. Solvitur objectio.	

^{I.}
Status quæ-
tionis.

CONTRA postremas Socini argutationes ferunt nobis suppetias omnes è Schola Theologi in ea questione, utrum Christi satisfactio fuerit æquivalens, & ex stricta justitia. Omnes enim condignam & æquivalentem fatentur propter personæ satisfacentis infinitam dignitatem; quamvis Scotus, Durandus, & Gabr. in distinct. xix. libri 3. ac nonnulli alii eorundem sectatores negent fuisse ex rigorosa justitia, si omnes conditiones spectentur justitiae hujus, quas singuli approbant. Sunt vero conditiones illæ quatuor: ac prima, ut satisfactio sit æquivalens, & creditori quantum ablacum est perfolvatur: secunda, ut sit ad alterum: tertia, ut sit ex propriis bonis personæ, quæ satisfacit, eaque

bona sint aliæ indebita: ultima, ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratijs remissio. Addunt quidam conditions alias, ut satisfactio sit libera, ut sit à persona offendente, ut denique creditor teneatur illam acceptare: quas tres conditions arbitror non esse modo expendendas; nam quantum ad libertatem attinet, requiritur tantum ratione meriti, & Christum mortuum plenissima libertate consentient omnes: satisfactionem exhibendam ab ipsa persona offensa verum est, si nullus adsit fidejussor, qui solvat; ac demum nullam in Deo creditore reperiri necessitatem absolutam, sed hypotheticam tantum, ac supposita redimendi humanum genus gratuita prædefinitione,

R. P. Berti Theol. Tom. V.

L1 liquet